

Kultúra és szabadidő

Harmati Edina

Campus-lét Konferencia,
2010. december 3.

Az OTKA kutatás második munkacsoportja
amellett, hogy az egyetemisták szakmai
érdeklődését illetve elkötelezettségét kutatja,
próbálja feltárni a különböző kulturális és
szabadidő-tevékenységek, valamint eszmék,
ideológiák mentén szerveződő csoportokat,
illetve a kapcsolatrendszerüket, a másik
nemhez, a családhoz és a kortárs csoportokhoz
való viszonyokat.

Mi a kultúra?

A történelem folyamán megannyi definíciója született.
Megkülönböztetünk egy tágabb és egy szűkebb értelmezést

A kultúra szó említésekor az átlagos ember talán legelőször a művészi alkotásokat sorolná fel, mely a fogalom szűkebb értelmezését adja,

„melynek középpontjában a művészetek, az ismeretek és a társadalom különböző csoportjainak mindennapi magatartása, életmódja, életének minősége áll.” (Vitányi, 1996.)

A társadalomtudományok értelmezésében a fogalom sokkal szerteágazóbb, mint a hétköznapi emberek számára.

A kultúra tágabb értelmezése

A kultúra magába foglalja a tárgyakat, a normákat és az értékeket is

- Sir Roy Shawt: *„Ha bárki bármit tesz, az már kultúra”*
- Giddens: *„A kultúra az emberi társadalmi együttélés legsajátosabb jellemzője”*
- Vitányi Iván: *„A kultúra részben dolgokból (objektívációkból, értékekből), részben e dolgokkal kapcsolatos tevékenységekből (magatartásformákból, viselkedésmintákból) áll, mindig egyszerre mindkettőből.”*

A kultúra-felfogás történelmi koronként más és más, horizontálisan (az idő mentén) és vertikálisan (az egyes társadalmi rétegek és csoportok mentén) is folyamatos változásban van.

„A posztmodern felfogás szerint nincs (és soha nem is volt) egyetlen kultúra, csak különálló kultúrák vannak, amelyek voltaképpen szubkultúrák.” (Vitányi)

Szubkultúra-kutatások

Rácz József elmélete: három fő hullám

1. 1950-es évek, chicago-i iskola
2. 1970-es évek, birminghami iskola
3. klubkultúrák

Az első hullám

- Az 1950-es évekre tehető
- A szubkultúra chicago-i modellje a fiatalkori bűnözést és a devianciát pszichológia jellemzőkre vezette vissza
- Albert Cohen: az alsóbb társadalmi rétegek fiataljai egy idő után szembesülnek a felsőosztályhoz képest felmerülő saját hátrányukkal, s ez vezet a deviáns, bűnözői viselkedéshez

A második hullám

- Az 1970-es évekre jellemző
- A Stanley Cohenhez köthető szubkultúra-kutatás mérföldkőnek számított, hiszen ekkor már a stílusos, látványos ifjúsági csoportokat emelték ki
- A jellemzők: öltözködés, a társadalom többségétől, a főáramlattól jól elkülöníthető kinézet és ízlés

Az irányvonalak és a Campus-lét kutatás

A második hullám és az egyetemi ifjúság:

- külső sajátosságok, megkülönböztető jelek
- szakok és karok öltözködési stílusa

A harmadik hullám és az egyetemi ifjúság:

- zenei irányzatok → így beemelhetjük a szabadidő ill. a szórakozás kérdését

Sólyom Andrea kutatása – Székelyudvarhely, 2002. és 2006.

- Városi ifjúság szubkultúrája
- Vajon a szubkultúrákhoz tartozó fiatalok miként látják csoportjukat és a többi csoportot, ill. melyek a bekerülés motivációi?
- Eredmény:
 - A másság kifejezése, a valahova tartozás igénye
 - A különböző szubkultúrához tartozó egyének és csoportok közötti viszonyt a zene vagy a hasonló tevékenység, a csoportközi viszonyok, s a város méretéből adódó helyi sajátosságok jelentették.

Miért fontosak az egyetemista ifjúság körében vizsgált szubkultúrák?

- Albert Cohen elmélete: az egyén életében felmerülő problémák sok esetben csoportszintű megoldások által szűnnek meg *„A teljesen elfogadható megoldás végső követelménye, hogy elfogadhatónak bizonyuljon azok számára, akiknek együttműködésétől függünk.”*
- Mit tesznek meg a fiatalok a csoport érdekében?
- *„A (hivatalos) ifjúsági kultúra és a szubkultúrák világa léképezi a társadalmi, kulturális egyenlőtlenségeket, sőt azok e közegben polarizáltabban is megjelennek.”* (Rácz)
- Felmerülő kérdés továbbá: kollektívizmus és ifjúsági deviancia
- Szubkultúrák közötti vándorlás – ha igen, miért?

Magaskultúra vs. népszerű kultúra

A két kultúra szemben áll-e egymással?
Káros-e a tömegkultúra az emberekre?

„Föltehetőleg Löwenthal volt az első, aki módszeresen elemezte a tömegkultúra keletkezéstörténetét, s kimutatta, hogy a 17-18. század folyamán az írni-olvasni tudás növekedésével, illetve az összes társadalmi javak termelésének és fogyasztásának kommercializálódásával születik meg az olcsó és egyre kisebb igényű kulturális tömegcikk.” (Józsa Péter)

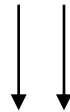
- *„Nem hagyható figyelmen kívül, hogy a tömegkultúra – minden kritika ellenére – működik!... A kulturális anyag jelentős része nem csúcstermék, mivel az embereknek szükségük van pusztán szórakozásra is.” (Józsa)*
- A személyiségre gyakorolt káros hatás nem minden esetben érvényesül, bár a tömegmédiának rendelkezik romboló hatással. (Gans)

Az egyetemista lét és a szabadidő

A kérdés tárgyalása fontos akkor, amikor a kultúráról beszélünk, hiszen a „szabadidő-kultúra a kultúra szerves részeként, a mindennapi kultúra építményébe belefoglalva megszabja a szabadidő felhasználásának főbb irányait.” (Fikász)

Bocsi Veronika disszertációja – Zinnecker megállapítása:

„A fiatalok életstílusában gyakran megfogható egyfajta „időpocsékolás”, amely azonban nem a produktivitás elutasítását jelenti, hanem a saját kultúra kialakításának eszközeként fogható fel.”

Az egyetemisták képesek-e tartalmasan eltölteni a szabadidejüket? S mit értünk tartalmas szórakozás alatt?

Empirikus kutatás

6 fókuszcsoportos interjú valamint a Campus-lét hallgatói fórum alapján.

Kérdések:

- Kultúra fogalmának definiálása
- Magaskultúra vs. tömegkultúra
- Csoportkultúra és szubkultúra
- Csoportkultúra – kollektív döntések?
- Szabadidő és szórakozás – s van-e különbség?

Eredmények

A kultúra fogalmáról

- 2 fókuszcsoport a tágabb értelmezést említette
„A kultúra normák, értékek rendszere.”
- 4 fókuszcsoport a szűkebb értelmezést
- *„A kultúra a társadalmi réteget fogja össze, meghatározza viselkedésüket, azonban minden ország más és más sajátossággal bír, más kultúra jellemzi őket.”*

Magaskultúra vs. népszerű kultúra

Magaskultúra:

- termékei: komolyzenei alkotások, képzőművészeti kiállítások
- Egyfajta rangot tulajdonítottak neki, mely anyagi értékében is megjelenik
- Jó anyagi feltételeket követel
- A szépirodalom az, amely kevesebb anyagi befektetést igényel

Népszerű kultúra:

- nagy tömegekhez szól
- televízió, mozi
- nem hat negatívan
- kellemes kikapcsolódás
- a népszerű kultúra leginkább a fiatalabb (14-22) korosztályra káros pl. emo
- a férfiak kezdik elveszíteni férfias jellegüket

Csoportkultúra és szubkultúra

Ezek a csoportok valamelyest elkülönülnek a többségtől, s – ahogy az első fókuszcsoport fogalmazott – egymás mellett több szubkultúra és csoportkultúra létezhet, melyet a zenei irányzat, a vallott ideológiai és a képviselt eszmék mentén jól elhatárolhatóak.

De nem feltétlenül a főárammal szemben működnek a szubkultúrák. Egyediség és másság jellemzi őket, de nem ellenséges vagy ellentétes viselkedés.

A szubkultúra-kutatások második és harmadik hullámának jellemzői, azon eredményei igazolódtak be.

Szabadidő és szórakozás

- Aktív (sport, horgászat) és passzív (televíziózás, alvás)
- Az anyagi feltételek meghatározó jelentőségűek
- Albérlet vs. kollégium vs. szülők lakása
- A probléma: hogyan lehet a szabadidőre időt szakítani?
- *„Kocsmáznai akkor megyek, ha beszélgetni szeretnék a többiekkel, diszkóba pedig akkor, ha táncolni szeretnék”.*
- A diszkó = hering party
- A házibuli megszervezése bonyolult, néha megoldhatatlan

A szórakozás, mint a csoportkultúra kialakulásának helyszíne:

- *„Régen nem voltam bulizós, de muszáj mostanában mennem azért, hogy a csoporttársak befogadjanak. Régen nem sokat ittam, mostanában sokszor részeg vagyok.”*
- *„Ha valaki nem megy, akkor sok mindenből kimarad.”*

Köszönöm a figyelmet!

harmatie@freemail.hu